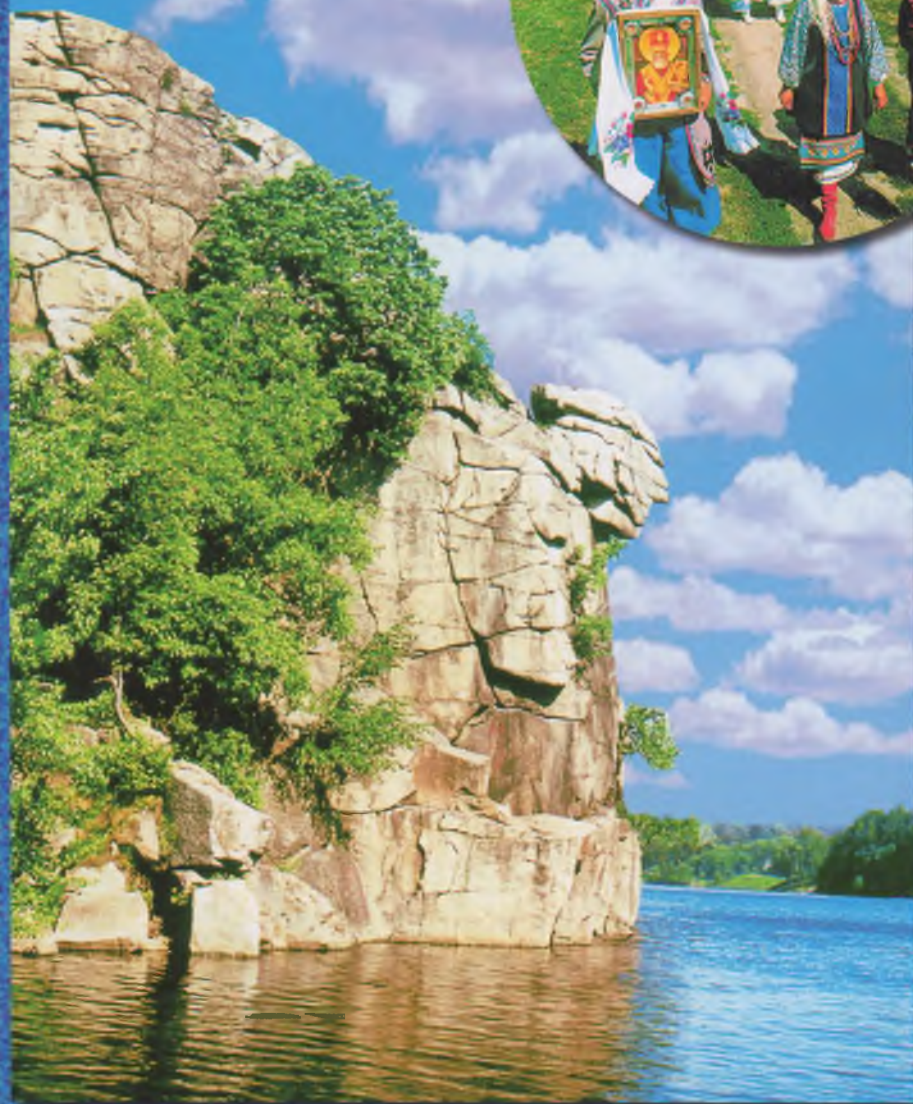

ЖИТОМИРСЬКА ОБЛАСТЬ

ГЕОГРАФІЧНИЙ
АТЛАС

МОЯ МАЛА БАТЬКІВЩИНА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
ЖИТОМИРСЬКЕ НАУКОВО-КРАЄЗНАВЧЕ ТОВАРИСТВО ДОСЛІДНИКІВ ВОЛИНИ

ЖИТОМИРСЬКА ОБЛАСТЬ

Видання 5-е, виправлене і доповнене

ГЕОГРАФІЧНИЙ
АТЛАС

*Пізнай свій край... себе, свій рід, свій нарід, свою землю –
і ти побачиш свій шлях у життя...*

Григорій Сковорода

МАПА • КИЇВ

АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ УСТРІЙ

(станом на 15. 05. 2012 р.)

ЖИТОМИР

Районів – 23;
міст обласного значення – 5;
районів у місті – 2;
міст районного значення – 6;
селищ міського типу – 43;
районних рад – 23;
районних рад у місті – 2;
селищних рад – 40;
сільських рад – 579;
всього поселень – 1667,
зокрема: міських – 54;
сільських – 1613.

Житомир. Будинок обласної державної адміністрації та обласної ради

ГЕРБ І ПРАПОР

ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ

ОБЛАСНА РАДА

Андрушівська районна державна адміністрація
Районна рада
міських рад – 1;
селищних рад – 1;
сільських рад – 27.

Баранівська районна державна адміністрація
Районна рада
міських рад – 1;
селищних рад – 5;
сільських рад – 15.

Бердичівська районна державна адміністрація
Районна рада
міських рад – 0;
селищних рад – 1;
сільських рад – 29.

Брусилівська районна державна адміністрація
Районна рада
міських рад – 0;
селищних рад – 1;
сільських рад – 18.

Володарськ-Волинська районна державна адміністрація
Районна рада
міських рад – 0;
селищних рад – 3;
сільських рад – 18.

Ємільчинська районна державна адміністрація
Районна рада
міських рад – 0;
селищних рад – 2;
сільських рад – 35.

Житомирська районна державна адміністрація
Районна рада
міських рад – 0;
селищних рад – 1;
сільських рад – 30.

Коростенська районна державна адміністрація
Районна рада
міських рад – 0;
селищних рад – 0;
сільських рад – 37.

Коростишівська районна державна адміністрація
Районна рада
міських рад – 1;
селищних рад – 0;
сільських рад – 22.

Лугинська районна державна адміністрація
Районна рада
міських рад – 0;
селищних рад – 2;
сільських рад – 16.

Любарська районна державна адміністрація
Районна рада
міських рад – 0;
селищних рад – 1;
сільських рад – 24.

Малинська районна державна адміністрація
Районна рада
міських рад – 0;
селищних рад – 2;
сільських рад – 25.

Народицька районна державна адміністрація
Районна рада
міських рад – 0;
селищних рад – 1;
сільських рад – 15.

Новоград-Волинська районна державна адміністрація
Районна рада
міських рад – 0;
селищних рад – 1;
сільських рад – 39.

Овруцька районна державна адміністрація
Районна рада
міських рад – 1;
селищних рад – 1;
сільських рад – 31.

Олевська районна державна адміністрація
Районна рада
міських рад – 1;
селищних рад – 4;
сільських рад – 20.

Попільнянська районна державна адміністрація
Районна рада
міських рад – 0;
селищних рад – 2;
сільських рад – 30.

Радомишльська районна державна адміністрація
Районна рада
міських рад – 1;
селищних рад – 1;
сільських рад – 28.

Романівська районна державна адміністрація
Районна рада
міських рад – 0;
селищних рад – 3;
сільських рад – 22.

Ружинська районна державна адміністрація
Районна рада
міських рад – 0;
селищних рад – 1;
сільських рад – 31.

Червоноармійська районна державна адміністрація
Районна рада
міських рад – 0;
селищних рад – 1;
сільських рад – 19.

Черняхівська районна державна адміністрація
Районна рада
міських рад – 0;
селищних рад – 2;
сільських рад – 23.

Чуднівська районна державна адміністрація
Районна рада
міських рад – 0;
селищних рад – 4;
сільських рад – 25.

МІСТА ОБЛАСНОГО ЗНАЧЕННЯ

Бердичівська міська рада

Житомирська міська рада

Коростенська міська рада

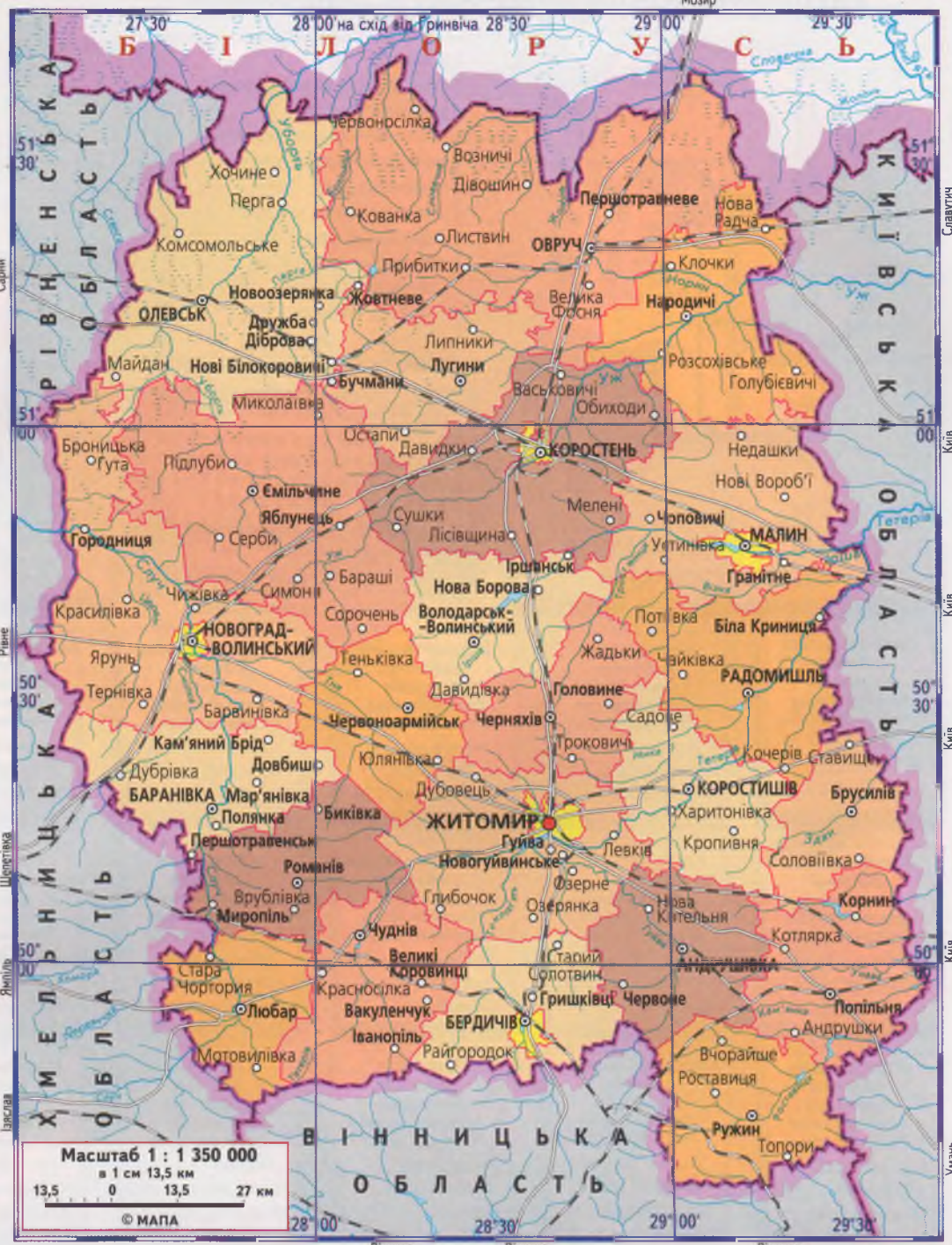
Новоград-Волинська міська рада

Малинська міська рада

АДМІНІСТРАТИВНІ РАЙОНИ (за територією та населенням станом на 1. 05. 2012 р.)

МІСТА ОБЛАСНОГО ЗНАЧЕННЯ

(за територією та населенням станом на 1.05.2012 р.)

ЖИТОМИР БЕРДИЧІВ КОРОСТЕНЬ МАЛИН НОВОГРАД-ВОЛИНСЬКИЙ

● Область утворено 22 вересня 1937 р.

● На 1 травня 2012 р. складається з 23 адміністративних районів, 11 міст (у тому числі 5 обласного значення – **Житомир, Новоград-Волинський, Коростень, Бердичів, Малин**), 43 селищ міського типу та 1613 сільських населених пунктів.

● Площа 29 831 км² (5% від площі України в цілому).

● Населення (станом на 1 травня 2012 р.) становить 1 270,8 тис. осіб (2,9% від загальної кількості населення України).

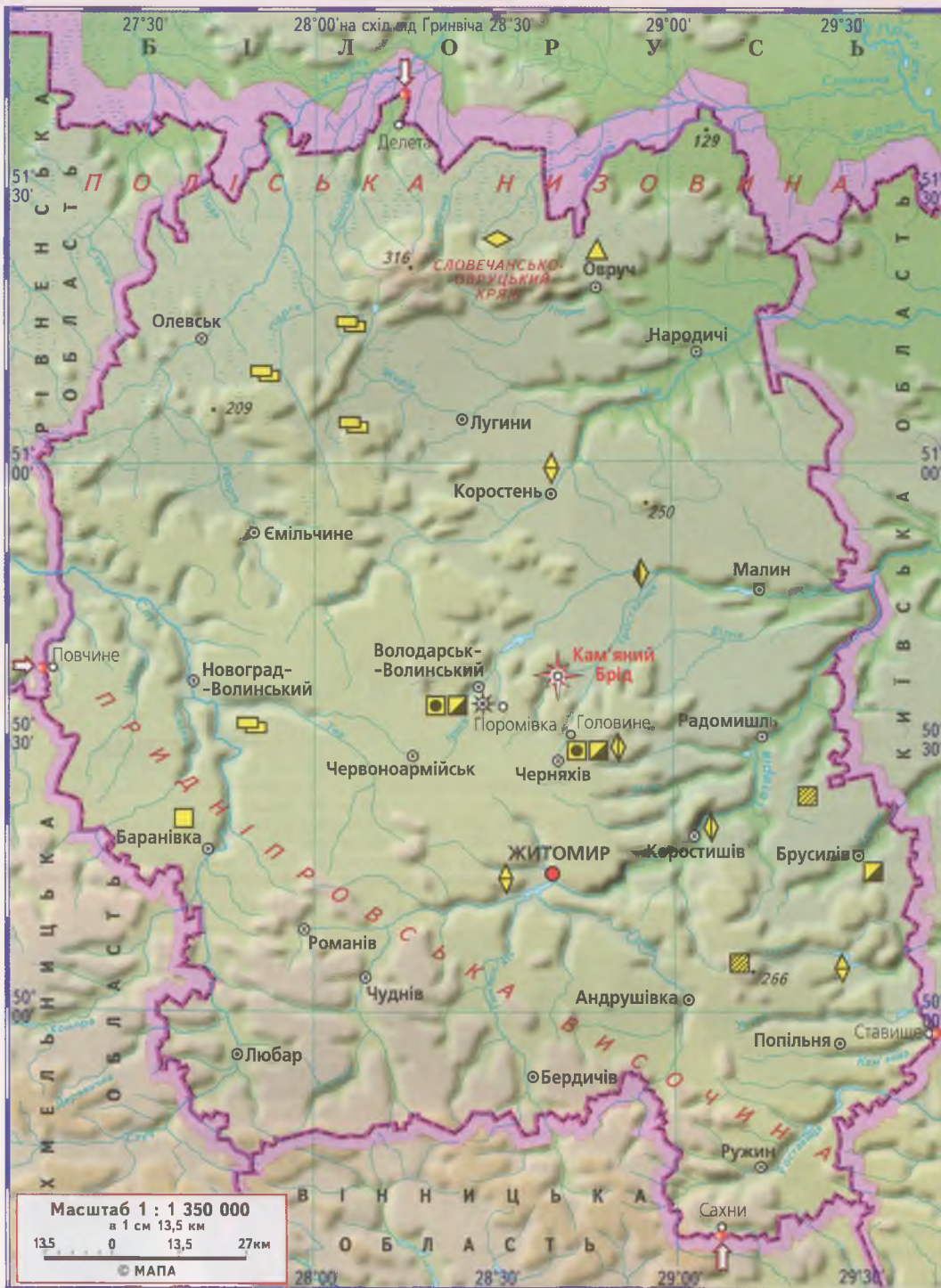
УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

- Центр області
- ⊙ Центри районів
- Інші населені пункти

**ЖИТОМИР
АНДРУШІВКА**

- Корнин Селища міського типу
- Роставиця Населені пункти сільського типу

- Державний кордон
- Межі областей України
- Межі районів і територій, підпорядкованих міськрадам

Словецько-Овруцький кряж та „Кам'яне село” у лісовому масиві

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

- Центр області
- Центри районів
- Інші населені пункти
- Державний кордон
- Межі областей України
- Річки
- Водосховища й озера
- Болота
- 316 Позначки висот над рівнем моря
- ★ Географічний центр області
- Крайні пункти області

ШКАЛА ВИСОТ (у метрах)

КОРИСНІ КОПАЛИНИ

Горючі	Металеві
■ бурі вугілля	■ торф
Неметалеві	◆ титанові руди
▲ кварцит	◆ лабрадорит
■ каоліни	◆ пірофіліт
◆ граніт	★ самоцвіти
● пегматити	● джерела мінеральних вод
■ мармур	

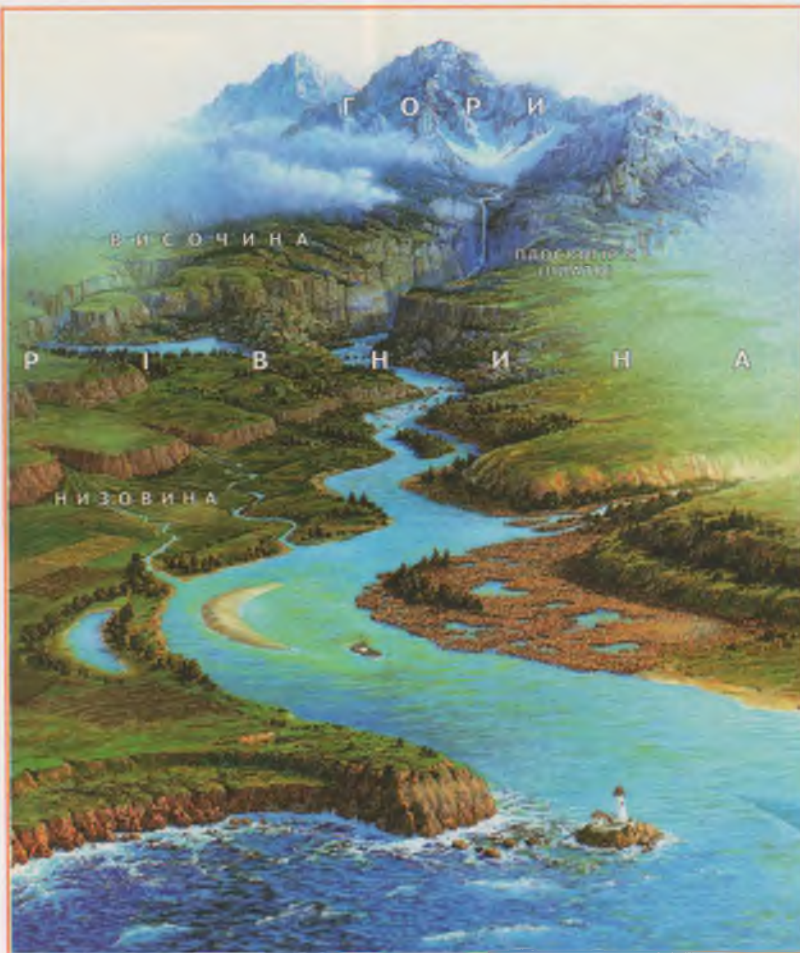
Долина р. Уж

- **Крайні пункти області:**
північний (біля с. Делета) – $51^{\circ}41'00''$ пн. ш.
південний (біля с. Сахни) – $49^{\circ}35'00''$ пн. ш.
західний (біля с. Повчине) – $27^{\circ}11'30''$ сх. д.
східний (біля с. Ставище) – $29^{\circ}43'50''$ сх. д.
- **Протяжність області з заходу на схід** близько **170 км**, з півночі на південь – **230 км**
- Більша частина Житомирщини лежить у межах Придніпровської височини. Північну та північно-східну частини охоплює Поліська низовина.
- **Найвища точка області** – **316 м** (Словецько-Овруцький кряж), **найменші висотні відмітки** – **120 м** (у долині нижньої течії річки Тетерів).

Коростишівські скелі

- **Територією області тече 221 річка** завдовжки понад 10 км кожна.
- **Найдовші річки:**
притоки Дніпра –
Тетерів – 385 км (у межах області – 247 км)
Ірпін – 162 км (у межах області – 38 км)
Здвиж – 145 км (у межах області – 33 км)
притоки Прип'яті –
Уборть – 292 км (у межах області – 171 км)
Уж – 256 км (у межах області – 162 км)
Словецька – 158 км (у межах області – 17 км)
притока Горині –
Случ – 451 км (у межах області – 194 км).
- **2,9% території області** – під болотами.

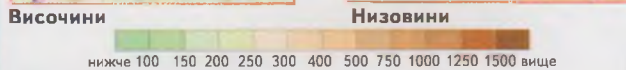
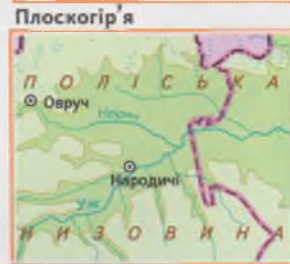
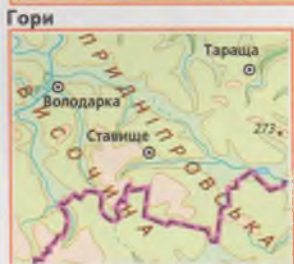

Земна поверхня різноманітна за формою і походженням нерівностей. Сукупність нерівностей планети складає її рельєф.

Найбільші форми поверхні Землі – материки та океанічні западини. Вони поділяються на гори (океанічні хребти) та рівнини (океанічне ложе). Гори, відповідно до їх висоти, поділяють на високі, середні та низькі.

Рівнини мають меншу висоту над рівнем моря. Залежно від неї рівнинні ділянки планети поділяють на плоскогір'я, височини та низовини.

На фізико-географічних картах гори позначаються різними відтінками коричневого кольору, плоскогір'я – оранжевого, височини – жовтого, а низовини – зеленого кольорів

Висоту гір та рівнин визначають спеціальними приладами, ведучи відлік від рівня моря.

Вивчаючи фізичну карту області, ми бачимо, що територія Житомирщини має вигляд хвилястої рівнини з загальним зниженням на північ і північний схід.

Знані геологи – дослідники Житомирщини

П. А. Тутковський

С. В. Бельський

Земну поверхню складають мінерали та гірські породи.

Мінерали – це природні однорідні утворення, що складаються з однієї речовини. Наприклад: вода, золото, сіль, алмаз.

У чистому вигляді мінерали зустрічаються досить рідко. Зазвичай вони бувають у вигляді різних сполук, утворюючи гірські породи.

Гірські породи – це природні утворення, що складаються з кількох мінералів або одного у великій кількості. Наприклад, граніт утворюють 3 мінерали – кварц, польовий шпат, слюда; пісок складають дрібні уламки переважно кварцу.

Мінерали та гірські породи, що їх людина використовує для своїх потреб, називають **корисними копалинами**.

У надрах Житомирщини залягають різноманітні корисні копалини. Область багата на цінні будівельні матеріали (граніти, кварцити, лабрадорити, пегматити, мрамур). Є значні поклади каолінів, вогнетривких глин, кварцових пісків. Видобувають бурі вугілля і торф. Промислове значення має родовище титанових руд. На території Володарсько-Волинського району добувають самоцвіти – бурштин, гранати, топази, берили, турмалін, гірський кристал, моріон, аметисти, яшму, кварц.

МІНЕРАЛИ ЖИТОМИРЩИНИ

Гранат

Берил

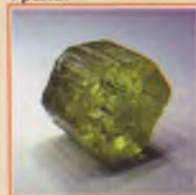
Берил

Фенакіт

Флюорит

Геліодор

Яшма

Гірський кристал

Турмалін

Топаз

Моріон

Золотистий топаз

Рожевий кварц

Димчастий кварц

Бурштин

Голубий топаз „Ферсман”

Аметист

Аквамарин

Агат

Геліограф

Анемометр

Північ (Пн.)
Пн.-Зх. Зх. Пн.-Сх. Сх.
Пд.-Зх. Пд.-Сх. Південь (Пд.)

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

Метеорологічні станції державної мережі спостереження

Температура повітря (у градусах Цельсія, С°)

+39° Найвищі значення температури повітря, що були зафіксовані на метеостанції (**абсолютний максимум**)

-36° Найнижчі значення температури повітря, що були зафіксовані на метеостанції (**абсолютний мінімум**)

Переважаючий напрям вітру

→ у липні → у січні

Середня річна кількість опадів (у міліметрах)

до 600 650 понад

Масштаб 1 : 1 350 000

в 1 см 13,5 км

13,5 0 13,5 27 км

МАПА

Знані організатори метеорологічних спостережень на Житомирщині

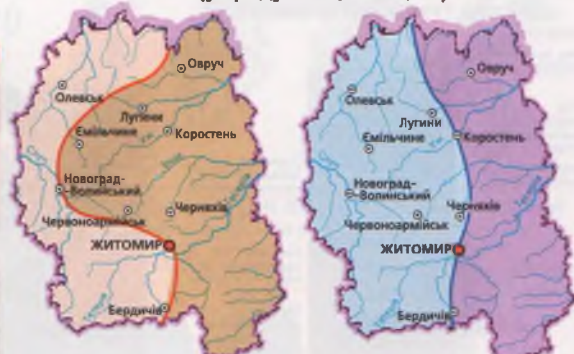

М. П. Кудрицький С. А. Бржозовський

БУДОВА АТМОСФЕРИ

СЕРЕДНЯ МІСЯЧНА ТЕМПЕРАТУРА ПОВІТРЯ (у градусах Цельсія, С°)

ЛИПЕНЬ

вище +18
нижче

Масштаб 1 : 5 000 000

в 1 см 50 км

50 0 50 100 км

МАПА

СІЧЕНЬ

вище -6
нижче

ОБЛАДНАННЯ ТА ПРИЛАДИ ДЛЯ МЕТЕОРОЛОГІЧНИХ СПОСТЕРЕЖЕНЬ

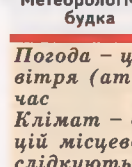
Флюгер

Опаломір

Психрометр

Метеорологічна будка

Термометр

Барограф

Барометр

Обережно — ожеледиця!

Наслідки буревію

Погода — це стан прилеглої до поверхні Землі повітря (атмосфери) в якійсь місцевості у певний час

Клімат — багаторічний режим погоди, властивий цій місцевості. За станом атмосфери регулярно слідкують на метеорологічних станціях державної мережі спостережень. Тут за єдиною встановленою програмою і у визначений час (0, 3, 6, 9, 12, 15, 18, 21 год) проводяться вимірювання складових погоди — температури повітря та ґрунту, вологості, швидкості й напрямку вітру, атмосферного тиску, хмарності, опадів. Одержані дані використовують для складання прогнозу, обслуговування населення та господарства.

На Житомирщині систематичні спостереження за погодою були організовані та почалися 1 січня 1883 р. з ініціативи викладача Коростишівської вчительської семінарії, красназнавця М.П. Кудрицького

ОСНОВНІ ТИПИ ҐРУНТІВ

Дерново-підзолисті піщані та глинисто-піщані в комплексі з переважно оглеєними їх видами і торфово-болотними

Дерново-підзолисті супіщані в комплексі з торфово-болотними

Дерново-підзолисті супіщані в комплексі з переважно оглеєними їх видами і торфово-болотними

Світло-сірі та сірі лісові

Темно-сірі опідзолені

Чорноземи опідзолені й темно-сірі опідзолені

Темно-сірі реградовані

Чорноземи реградовані

Чорноземи типові

Лучні

Торфво-болотні та торф'яники низинні

Дернові переважно оглеєні піщані, глинисто-піщані та супіщані

Масштаб 1 : 1 350 000

в 1 см 13,5 км
13,5 0 13,5 27 км

© МАПА

Чорнозем типовий

Лучний ґрунт

Польові дослідження

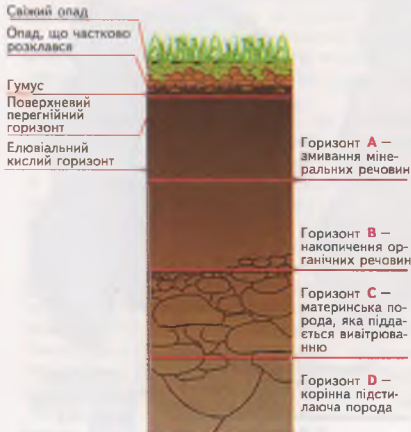
Сірий лісовий ґрунт

Дерново-підзолистий ґрунт

ТИПОВИЙ ҐРУНТОВИЙ ПРОФІЛЬ

• **Ґрунт** — це біологічно активний верхній шар земної поверхні. Він розвинувся під впливом природних факторів (геологічні умови, рельєф, клімат, рослинні й тваринні організми, рельєф) та діяльності людини.

• Ґрунтоутворення супроводжується великою кількістю різних біологічних, фізичних і хімічних процесів. Серед них провідна роль належить синтезу органічних речовин, розкладу їх мікроорганізмами, відповідно утворенню **гумусу** або перегною.

• **Гумус** — найважливіша частина органічної речовини ґрунту, що зумовлює його родючість і є джерелом поживних речовин.

• Значна частина ґрунтів зазнала змін під впливом господарської діяльності людини: експлуатації лісів, використання природних лук і пасовищ, обробітку ґрунту, внесення добрив, вирощування культурних рослин, осушення та зрошення земель.

• **Наука, що вивчає ґрунти, їхнє походження, розвиток, склад і властивості, будову, закономірності географічного розміщення, формування та розвиток родючості ґрунту і засоби її підвищення зветься ґрунтознавством.**

• Перші відомості про ґрунтовий покрив України належать до початку XIX ст., коли було складено перші ґрунтові карти Європейської Росії. Волинську губернію (у межах якої на той час знаходилися землі сучасної Житомирщини) у ґрунтовому відношенні докладно обстежили на початку XX ст.

„Ґрунт і клімат — найважливіші фактори землеробства, — перші й неминучі умови врожаю. Ґрунти... є найпотужнішими й найбільшими постійними факторами правильної оцінки земель.”

В.В. Докучаєв — 1895 р.

„Дідове Озеро”, гідрологічний

Озеро зі сфоновим лавом, на якому ростуть реліктові види рослин: *рослинка промисна* та *осика тонкокореневидна*.

„Плотниця”, ландшафтний
Місце зростання рослин *англіської та германської*.

„Поясківський”, лісовий
Охороняється цінні вікові дерева. Збереглися дуби-белетні віком 300 і навіть 400 років. У підліску — релікт Полісся — *рододендрон жовтий*.

„Червоновільський”, гідрологічний

Охороняється: *плаун калючий, ситник бульбистий, журавлина дрібноплідна*.

„Городницький”, ботанічний

Охороняється дубово-сосновий ліс, де зростає *рододендрон жовтий*.

Поліський заповідник

Площа 20 104 га. Охороняються соснові ліси та оліготрофні болота. Флора заповідника налічує 608 видів судинних рослин, з яких 18 занесено до Червоної книги України.

„Забарський”, гідрологічний

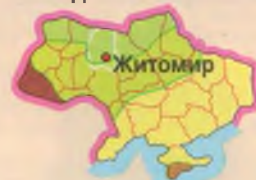
У рослинному покриві переважають *осоково-сфагнові* з *березою* та *сосною* болота; зарості *верб* *ламкої* та *козячої*.

Урочище „Корніїв”, ботанічна

Охороняється унікальне острівне угруповання гірської рослинності на Поліссі: *дуб скельний, рододендрон жовтий, кадило сарматське*.

Дуб скельний (гірський) — ботанічна заповідка Полісся — росте у північно-західній частині Словечанського Овруцького краю.

ПРИРОДНІ ЗОНИ УКРАЇНИ

- Лісова
- Лісостепова
- Степова
- Гірські області
- Українські Карпати
- Кримські гори

ОСНОВНІ ТИПИ РОСЛИННОСТІ

- Ліси
- Поліські соснові
- Поліські дубово-соснові іноди — грабово-дубово-соснові
- Сільськогосподарські угіддя на місці соснових та дубово-соснових лісів
- Дубові з домішкою липи, клена, ясена
- Сільськогосподарські угіддя на місці дубових лісів
- Березові
- Сільськогосподарські угіддя на місці остепнених луків
- Поліські лісові болота
- Болота
- Сільськогосподарські угіддя на місці осушених боліт
- Рослинність заплав
- Рослинність гранітних відслонень

Заповідні території та об'єкти де охороняється та відновлюється природна рослинність

Межі Поліського природного заповідника

Заказники Пам'ятки природи

Ботанічний сад

Парки — пам'ятки садово-паркового мистецтва

Примітка. 1. Назви рослин, занесених до Червоної книги України, подана розробим.

РІДКІСНІ ВИДИ РОСЛИН ВОДОЙМ

Урочище „Модрина”, ботанічна

Охороняються насадження модрина європейської віком 140 — 180 років.

„Туганівський”, лісовий

Охороняються дубові насадження з підліском з *ліщиною, свидиною, бересклетою і крушиною*. Тут зростає кілька видів орхідей, занесених до Червоної книги України: *зозулинська, любка дволиста, гніздавка звичайна*.

Значний дослідник краю — ботанік Р. Й. Собкевич. Значну частину свого життя Р. Й. Собкевич присвятив дослідженню флори околиць міста Житомира. Його гербарні матеріали є в колекції Інституту ботаніки ім. М. Г. Холодного НАН України.

ГОЛОВНІ ЛІСОУТВОРЮВАЛЬНІ ПОРОДИ ЖИТОМИРЩИНИ

(видовий склад лісів у відсотках)

ПРИРОДНІ ЗОНИ ОБЛАСТІ

Лісова Лісостепова

МІСЦЯ ПОШИРЕННЯ ТВАРИН природні:

ліси
луки та болота
водойми

докорінно змінені людиною:

сільськогосподарські угіддя
населені пункти

Заповідні території та об'єкти, де охороняється та відновлюється природна рослинність

Межі Поліського природного заповідника
Заказники

ВИДИ ТВАРИН, ЩО ЗУСТРІЧАЮТЬСЯ НАЙЧАСТІШЕ

ссавці — їжак, куниця, заєць-русак, свиня дика, вовк, лисиця; **птахи** — горобці, жайворонки, зозулі, дятли, крижень, перепел, чаплі, крук, ворона, грак; **плазуни** — ящірки, вуж, мідянка
ссавці — ондатра, пацюк чорний; **птахи** — чапля сіра, бекас, дупель, кроншнеп, лунь болотний; **плазуни** — ящірки, черепаха болотняна, гадюка; **земноводні** — жаба, тритони
риби — лящ, судак, щука, плітка, окунь, в'язь, короп, карасі, товстолобик, йорж, краснопірка
ссавці — миші, хом'як; **птахи** — жайворон, куріпка, шуліка чорний
ссавці — кажани, миші, пацюк чорний; **птахи** — лелека білий, голуб, ластівка, дрізд, зяблик, сич

МІСЦЯ ПОШИРЕННЯ РІДКИХ І ЦІННИХ ТВАРИН Ссавці

лось
олень
козуля
рись
борсук
видра річкова
ондатра, бобр
білка
норка європейська
тхір степовий
горностай

Птахи

глушець (глухар)
тетерук
журавель сірий
лелека чорний
пугач
орлан-білохвіст
змійєд

Тварини, занесені до Червоної книги України

Масштаб 1 : 1 350 000

в 1 см 13,5 км

13,5 0 13,5 27 км

МАПА

"Дідове Озеро", гідрологічний

Охороняється унікальне заболочене озеро — місце масового поселення водно-болотних птахів.

"Казява", зоологічний

Охороняється місце мешкання бобра, ондатри, глушця і тетерука та гніздування водоплавних птахів.

Поліський природний заповідник

Налічується 45 видів ссавців, 195 — птахів, 7 — плазунів, 12 — земноводних, 19 — риб, близько 1400 — комах.

"Кутне", зоологічний

Охороняється сфагнове болото з поселеннями бобра і ондатри. Місце мешкання глухаря та тетерука. Гніздяться водоплавні птахи.

Знаний дослідник фауни Житомирщини В. І. Брухівський

"Часниківський", орнітологічний

Охороняється низове мохово-сфагнове слабо залісене болото — місце гніздування лелеки чорного.

"Забарський", гідрологічний

Характерні представники тваринного світу — глушець, тетерук, водоплавні й болотні птахи, подекуди — поселення бобрів.

"Червоновільський", гідрологічний

Охороняється комплекс сусідніх соснових лісів, розділених болотами, які є регуляторами стоку малих річок басейну річки Случ.

ЧЕРВОНА КНИГА УКРАЇНИ

Біота України нараховує понад 70 тис. видів: із них рослини та гриби становлять більше 25 тис. видів, фауна — понад 45 тис. видів. Одним із заходів збереження різноманіття тваринного та рослинного світу є ведення Червоної книги України, куди заносяться види, що внаслідок різних причин опинилися під загрозою зникнення. Перше одностомне видання Червоної книги України з'явилося на світ у 1980 році, до нього було включено 85 видів тварин і 151 вид судинних рослин. Друге видання Червоної книги України вийшло у двох томах (1995, 1996 роки) та налічувало 382 види тварин і 541 вид рослин. Третє видання Червоної книги України (2009 рік) містить 542 види тварин та 826 видів рослин і грибів. У ньому враховані сучасні наукові дані стосовно чисельності та поширення видів, положення міжнародних договорів у цій сфері, стороною яких стала Україна впродовж останніх 10 — 15 років. Останнє видання Червоної книги України є результатом праці великого колективу авторів із різних наукових і природоохоронних установ усієї країни, передусім Інституту зоології ім. І.І. Шмальгаузена НАН України та Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України.

Координацію робіт із підготовки видання здійснюють Національна комісія з питань Червоної книги України та Міністерство охорони навколишнього природного середовища України. Видання Червоної книги України є вагомим внеском у справу збереження різноманіття тваринного і рослинного світу країни як основи сталого розвитку держави для сучасного та майбутніх поколінь.

Вовче ліко пахуче   Зозулинець шоломоносний   Коручка темно-червона   Підсніжник білосніжний   Горлицвіт весняний   Косарик черепитчасті

Гніздівка звичайна   Зозулині черевички справжні   Цибуля ведмежа   Лілія лісова   Любка дволиста   Чемериця чорна

Баранець звичайний   Булатка червона   Коручка болотна   Пальчатокорінник травневий   Ломикамінь болотний   Зозулині сльози яйцевидні

ЛІКАРСЬКІ РОСЛИНИ

- Лікарські властивості рослин відомі людству декілька тисячоліть. У науковій і народній медицині їх використовують для лікування багатьох захворювань.
- В Україні близько 150 видів рослин визнано лікарськими. З-поміж них на Житомирщині найчастіше зустрічаються: кропива дводонна, деревій звичайний, подорожник великий, звіробій звичайний, спориш, полин гіркий, хвощ польовий, цикорій звичайний, цмин пісковий, пажито звичайне.

Хвощ польовий   Материнка звичайна   Кропива дводонна   Золототисячник малий   Кульбаба лікарська   Звіробій звичайний   Деревій звичайний   Цмин пісковий   Ромашка лікарська   Подорожник великий

ОТРУЙНІ РОСЛИНИ

Цикута отруйна   Жовтець їдкий   Чистотіл великий   Омела

- Ще первісні люди збирали зілля та плоди для харчування. Були серед них їстівні, були немачні, а траплялися й такі, що призводили до хвороби і, навіть, смерті. Поступово, методом спроб і помилок, людина накопичувала знання про властивості рослин, у тому числі й отруйних. Згодом люди зрозуміли, що деякі трави несуть у собі страшну силу.
- Багато чудових рослин, що оточують нас, є досить небезпечними. Речовини, які в них містяться, можуть викликати подразнення шкіри, опіки і навіть отруєння. У малих же дозах отруйні речовини виявляють лікувальні властивості, а види рослин, що їх містять, є водночас і лікарськими.
- Для особистої безпеки необхідно вміти розпізнавати отруйні рослини та добре запам'ятати, яка їхня частина не повинна використовуватися людиною і тваринами. Без особливої потреби краще їх не зривати.
- Не варто псувати собі радість од рослин. Натомість слід бути обережними та поводитися із ними правильно.

Назва рослини	Отруйна частина рослини	Назва рослини	Отруйна частина рослини
Паслін солодко-гіркий	Вся рослина, особливо ягоди та коріння	Цикута отруйна	Особливо отруйні стебло та коріння
Дурман	Вся рослина	Жовтець їдкий	Вся рослина
Блекота чорна	Вся рослина	Чистотіл великий	Особливо отруйний сік
Боліголов плямистий	Вся рослина, особливо плоди	Омела	Вся рослина, особливо сік та стебло

ПРИРОДООХОРОННІ ЗАХОДИ

Охорона земель

Продумане й бережливе використання земель

Збереження й підвищення родючості ґрунтів

Збереження перезвожених земель та боліт для регулювання стоку річок

Захист земель від руйнівної дії води та вітру лісонасадженням на ярах та їх засипкою

Запобігання появі та поширенню ярів через будівництво гідротехнічних споруд

Поновлення земель на місці кар'єрів і торфозрозробок

Охорона вод

Економне використання води. Запобігання забрудненню та очистка використаних вод у промисловості та комунальному господарстві

Охорона малих річок: регулювання стоку, укріплення берегів, боротьба з цвітінням води

Охорона повітря

Запобігання забрудненню атмосферного повітря введенням на підприємствах систем пилогазоочистки та вдосконалення транспортних засобів

Охорона рослинності

Лісорозведення, догляд за лісом (санітарні рубки, охорона від пожеж)

Захист рослин від твариншкідників

Збереження лікувальних та естетичних якостей природи. Догляд за ландшафтом

ПРИРОДООХОРОННІ ТЕРИТОРІЇ ТА ОБ'ЄКТИ ЗАГАЛЬНО-ДЕРЖАВНОГО ЗНАЧЕННЯ

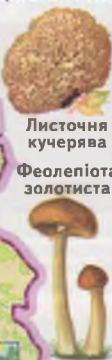
Заповідник

Заказники:

- ландшафтний
- лісові
- ботанічний
- загальнозоологічні
- орнітологічний
- гідрологічні

Пам'ятки природи (ботанічні)

РІДКІСНІ ГРИБИ

ЕКОЛОГІЧНА СИТУАЦІЯ

День птаха

Чапля сіра

Герань криваво-червона

Охороняти творіння природи значно складніше, ніж бездумно їх використовувати, не дбаючи про майбутнє. Пам'ятаймо про це!

Умови проживання населення

- Сприятливі
- Помірно сприятливі
- Задовільні
- Погіршені
- Напружені

Для оцінки екологічних умов проживання населення використано показники територіальної концентрації виробництва; господарської освоєності земель; густоти населення; забруднення природного середовища – хімічного і радіаційного, атмосферного повітря, природних вод, ґрунтів; природних умов – ступеня ураженості території несприятливими природно-антропогенними процесами.

Забрудненість поверхневих вод (інтегральні показники)

- Менше 5,0 Допустима
- 5,0–10,0 Помірна
- 10,1–15,0 Підвищена

Забрудненість атмосферного повітря (інтегральні показники)

- 1,0–3,0 Допустима
- 3,1–6,0 Помірна
- 6,1–12,0 Підвищена
- 12,1–24,0 Висока
- 24,1–48,0 Дуже висока

Забрудненість ґрунтів пестицидами (інтегральні показники)

- 1,0–2,3 Допустима
- 2,4–3,6 Підвищена
- 3,7–5,0 Висока

Примітка. Карту розроблено за наявними статистичними матеріалами станом на 1997 р.

ЗОНУВАННЯ ЗАБРУДНЕНOSTІ ЛІСІВ

Можливість заготівлі грибів, ягід і лікарських рослин

- без обмежень
- обов'язковий радіометричний контроль
- заборонено

Коростень

ТЕРИТОРІЯ ЗОНИ ВІДЧУЖЕННЯ

- Територія, що зазнала інтенсивного техногенного впливу через дезактиваційні роботи
- Зона відчуження
- Зона обов'язкового відселення
- Межа тридцятикілометрової зони радіаційного контролю
- Ліс

НАСЕЛЕНІ ПУНКТИ

- міста
- селища міського типу
- села

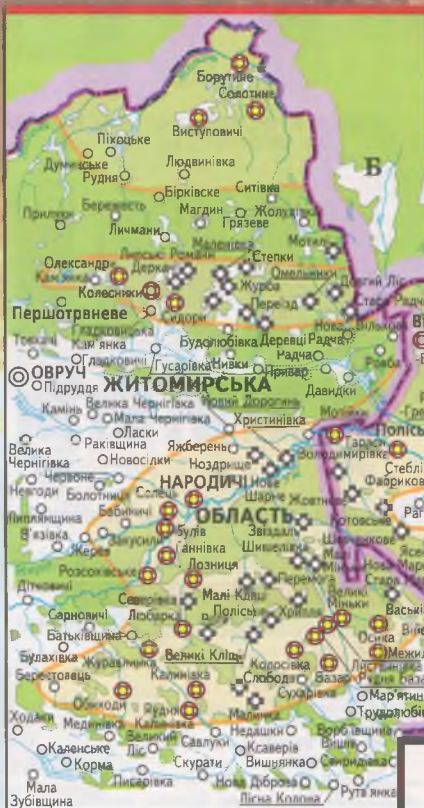
Зона відчуження:

- практично знищені внаслідок дезактивації та пожеж

ЧОРНОБІЛЬ частково заселені самоселами

Зона обов'язкового відселення:

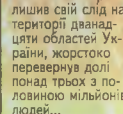
- повністю відселені
- частково відселені

Коростень

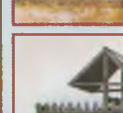
Атомний вихор залишив свій слід на території дванадцяти областей України, жорстко повернувши долі понад трьох з половиною мільйонів людей...

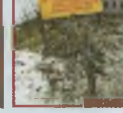
Атомний вихор залишив свій слід на території дванадцяти областей України, жорстко повернувши долі понад трьох з половиною мільйонів людей...

Атомний вихор залишив свій слід на території дванадцяти областей України, жорстко повернувши долі понад трьох з половиною мільйонів людей...

Атомний вихор залишив свій слід на території дванадцяти областей України, жорстко повернувши долі понад трьох з половиною мільйонів людей...

Атомний вихор залишив свій слід на території дванадцяти областей України, жорстко повернувши долі понад трьох з половиною мільйонів людей...

„Чуєш, роде мій, мій ріднесенький,
Хоч би виїшов хто, хоч однесенький!

Роботячий з діда-прадіда!
Двір занедбаний, Боже праведний!
Ліна Костенко

Ще один земляк народився

Масштаб 1 : 1 350 000
в 1 см 13,5 км
13,5 0 13,5 27 км
МАПА

Населення – люди, які постійно мешкають на певній території.

Нація – історична спільнота людей, яка утворилася на основі спільної території, мови, побуту, культури тощо.

Мова – одна з основ національної самобутності, культури та історії народу; засіб людського спілкування.

ПРИРОДНИЙ РУХ НАСЕЛЕННЯ ОБЛАСТІ (за січень – квітень 2012 року)

Народжені – 4916 Померлі – 7395
Природне скорочення – - 2479

МІГРАЦІЙНИЙ РУХ НАСЕЛЕННЯ ОБЛАСТІ (за січень – квітень 2012 року, у межах України)

Число прибулих – 3333 Число вибулих – 3333
Приріст – 0

МІГРАЦІЙНИЙ РУХ НАСЕЛЕННЯ ОБЛАСТІ (за січень – квітень 2012 року, зовнішня міграція)

Число прибулих – 2105 Число вибулих – 2045
Приріст – 60

Міста з населенням:

(станом на 1.01.2012 р.)

понад 270 тис. осіб

50–100 тис. осіб

20–30 тис. осіб

до 20 тис. осіб

Селища міського типу з населенням: (станом на 1.01.2012 р.)

5–10 тис. осіб

1–5 тис. осіб

до 1 тис. осіб

Густота сільського населення (число осіб на 1 км² на 1.01.2012 р.)

понад 35

25–35

20–25

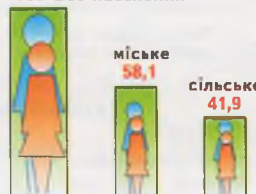
15–20

10–15

до 10

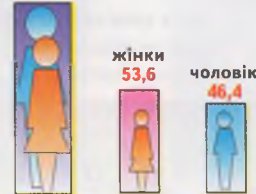
СПІВВІДНОШЕННЯ МІСЬКОГО І СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ (у відсотках до всього населення області станом на 1.05.2012 р.)

100 Все населення

СТАТЕВИЙ СКЛАД НАСЕЛЕННЯ (у відсотках до всього населення області станом на 5.12.2001 р.)

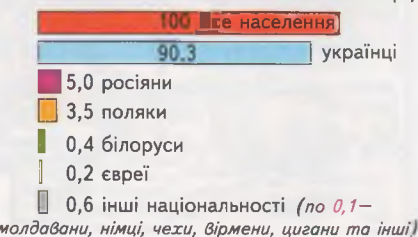
100 Все населення

ЗМІНИ У ЧИСЕЛЬНОСТІ НАСЕЛЕННЯ ЗА 1990–2012 рр. (тис. осіб)

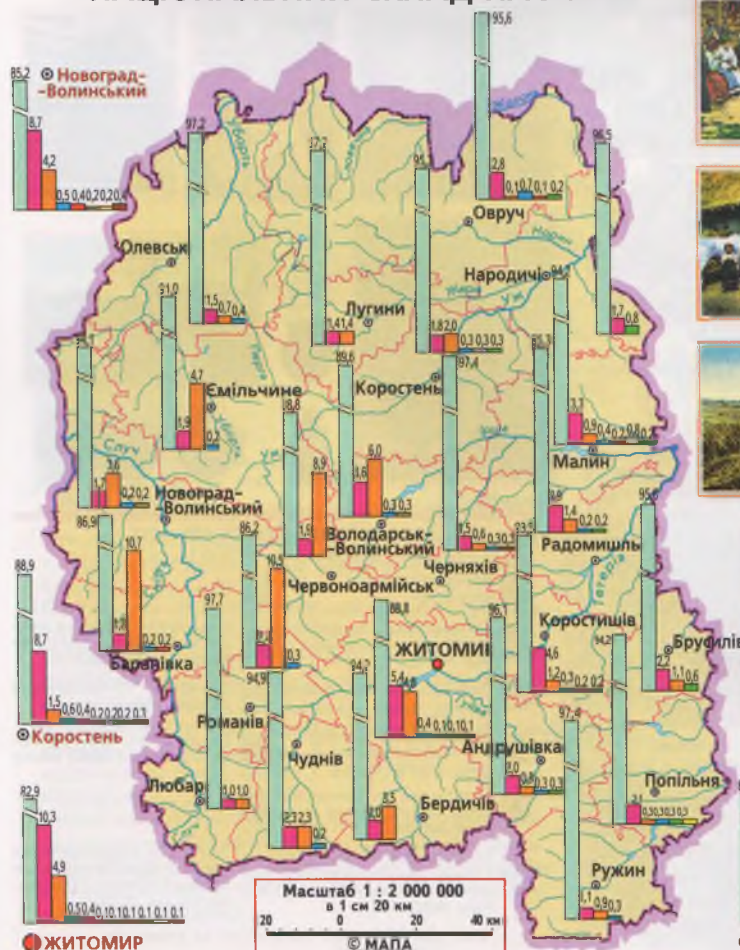

НАЦІОНАЛЬНИЙ СКЛАД НАСЕЛЕННЯ (у відсотках до всього населення області станом на 5.12.2001 р.)

НАЦІОНАЛЬНИЙ СКЛАД НАСЕЛЕННЯ

Свати

Дівчата

Знані етнографи — дослідники Житомирщини

В. Г. Кравченко

Сусіди

Рибалки

Жнива

Обід у полі

Кобзар

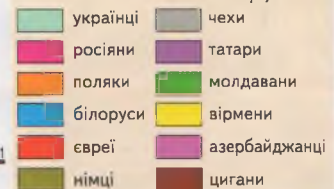

За роботою

Н. К. Дмитрук

Національний склад населення (у районах та містах обласного підпорядкування, у відсотках станом на 5.12.2001 р.)

„...і рушник вишиваний на щастя на долю...“
Народні традиції та обряди наслідують сучасна молодь

РЕЛІГІЙНА МЕРЕЖА

Конфесії

(у районах та містах обласного підпорядкування)

- Українська православна церква (УПЦ)
- Українська православна церква Київського патріархату (УПЦ-КП)
- Українська автокефальна православна церква (УАПЦ)
- Римо-католицька церква (РКЦ)
- Українська греко-католицька церква (УГКЦ)
- Церква християн адвентистів сьомого дня (ЦХАСД)
- Євангелійські християни-баптисти (ЄХБ)
- Християни віри євангельської (ХВЕ)
- Іудейська релігійна громада
- Церква повного євангелія (харизматична)
- Німецька євангельська лютеранська церква
- Інші конфесії

11 Кількість громад, що належать до конфесії

Пам'ятки матеріальної та духовної культури (з польської зони, яка зазнала радіаційного забруднення)

Головне релігійне свято весни – Великдень (Пасха)

НАРОДНІ ХУДОЖНІ ПРОМИСЛИ

Ликові постолі з с. Беги Коростенського району

Предмети домашнього вжитку – вироби деревообробних промислів

Масштаб 1 : 2 000 000
в 1 см 20 км
МАПА

Плетіння з лози
Ткани килимки.
Свита

Ярмарок

Гончарні вироби

Народні промисли та ремесла (станом на 1910 р.)

- Деревообробні промисли
- Шевство
- Гончарство (виготовлення джодок, дерев'яних відер і т. ін.)
- Кушнірство (виготовлення хутра із шкури та пошиття хутряних виробів)
- Плетіння (з лози, розози, солом, волосу, щетини)
- Лимарство (виготовлення ремінної збруї)
- Гончарство (виготовлення з обпаленої глини посуду, казлів і т. ін.)
- Стальмаство (виготовлення та направлення возів)
- Ковальство (кування металу, виготовлення виробів із металу)
- Вінки, квіти
- Ткацтво (виготовлення з пражі сировиз (необроблених) тканин на ткацькому верстаті)
- Гутництво (виготовлення скляних виробів способом вільного дуття (без застосування форм))

Нині діючі народні промисли та ремесла

ВИДОБУВНА ПРОМИСЛОВІСТЬ

Видобування:

- бурого вугілля
- каоліну
- торфу
- граніту
- титанової руди
- мармуру
- самоцвітів
- лабрадориту
- кварциту
- пірофіліту

ОБРОБНА ПРОМИСЛОВІСТЬ

- Металургія
- Хімічна
- Машинобудування та металообробка
- Лісова, деревообробна і целюлозно-паперова
- Будівельних матеріалів
- Скляна і порцеляно-фаянсова
- Легка
- Харчова

ЦЕНТРИ ПРОМИСЛОВІСТІ

ТРАНСПОРТ

Головні шляхи пасажирських та вантажних перевезень

- залізниця
- автошляхи
- Аеропорт
- Трубопроводи**
- нафтопровід
- газопровід

Житомир. Панчінська фабрика „Україна“

Видобування титанової руди (ільменіту)

Провідними галузями промисловості області є машинобудування, харчова та легка промисловість.

Основними видами продукції машинобудування є хімічне устаткування, металорізальні верстати, сільськогосподарські машини, автозапчастини та запчастини до тракторів, електроприлади.

З галузей харчової промисловості найбільш розвинутою є цукрова. З галузей легкої промисловості провідними є швейна та шкіряно-взуттєва.

Серед областей України Житомирщина вирізняється видобуванням титанової руди, лабрадориту і пірофіліту; виробництвом льняних тканин, продукції порцеляно-фаянсової промисловості.

Бердичів. Машинобудівний завод „Прогрес“

Бердичів. Шкіроб'єднання ім. Ілліча

Головинський кар'єр

Виробництво залізобетонних шпал

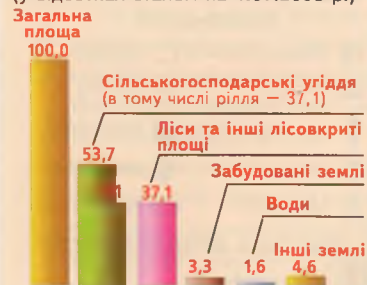
Швейний цех

Виробництво хімічного устаткування

ЗЕМЕЛЬНИЙ ФОНД ОБЛАСТІ (у відсотках станом на 1.07.2008 р.)

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ РАЙОНИ

- м'ясо-молочного скотарства; льонарства, картоплярства, виробництва зерна
- м'ясо-молочного скотарства і свинарства; льонарства, виробництва зерна, буряківництва і хмелярства
- м'ясо-молочного скотарства і свинарства, буряківництва, виробництва зерна
- Ліси

ОСНОВНІ ГАЛУЗІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

(за сільськогосподарськими районами)

Тваринництво

- скотарство
- свинарство
- птахівництво

Рослинництво

- виробництво зерна (зернові культури)
- льонарство
- хмелярство
- виробництво цукрових буряків
- картоплярство

ОСНОВНІ ГАЛУЗІ ПЕРЕРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

- цукрова
- хлібопекарська
- кондитерська
- спиртова
- крохмале-патокова
- овочеконсервна
- олійно-жирова
- м'ясна
- молочна і маслосиробна
- первинна переробка льону

ЦЕНТРИ ПЕРЕРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

ШЛЯХИ СПОЛУЧЕННЯ

- залізниці
- автошляхи

Аеропорт

ТЕХНІЧНІ КУЛЬТУРИ

ЗЕРНОВІ КУЛЬТУРИ

ГОРОДИНА

Масштаб 1 : 1 350 000

в 1 см 13,5 км

13,5 0 13,5 27 км

© МАПА

Земельний фонд області складає 2982,7 тис. га. У державній власності знаходиться 1820,3 тис. га (61,0%), у приватній — 1162,4 тис. га (39,0%).

В області створено 2040 агропромислових формувань ринкового типу: колективних сільгоспдприємств — 55, приватних підприємств — 469, господарських товариств — 615, фермерських господарств — 901 (станом на 1.07.2008 р.).

Збір врожаю зернових

Племінна худоба

ЖИТОМИР

Житомир заснований 884

Келії єзуїтського монастиря, 1724

Катедральний костіол св. Софії, 1737-1751

Преображенський кафедральний собор, 1866-1874

Будинок колишнього окружного суду, кін. XIX

Могила письменника і перекладача на Бориса Тена (М. Хомичевського)

Музей: краєзнавчий, художній, природи, космонавтики, меморіальний С.П. Корольова, літературно-меморіальний Б.Г. Корольонка

Примітка: інші численні пам'ятки Житомира подано на плані міста (стор. 18-19)

ПАМ'ЯТКИ АРХЕОЛОГІЇ

Сліди змійових валів – стародавніх земляних оборонних споруд

Залишки фортець, замків (із датою спорудження)

Городища давньоруських літописних міст (із стародавньою назвою та датою першої згадки у літопису)

ПАМ'ЯТКИ АРХІТЕКТУРИ

(з назвами та датами спорудження)

Культові споруди:

монастирі церкви, собори

костіоли синагога

Світські споруди:

Палаці та садибні комплекси

Парки – пам'ятки садово-паркового мистецтва

ПАМ'ЯТНИКИ ТА ПАМ'ЯТНІ МІСЦЯ ІСТОРИЧНИХ ПОДІЙ

Місце, де у 1648 р. загони повстанців на чолі з Максимом Кривоносом завдали нищівних ударів польському війську

Центр гайдамацького руху (Коліївщини, 1768 р.). Місце загинулої більш як 3000 гайдамаків

На початку XX ст. у селищі діяли майстерні, зведені Ф. Терещенком. Тут будували перші вітчизняні аероплани

Один із найстаріших порцелянових заводів

Пам'ятник героям підпілля, яке діяло тут у роки другої світової війни 1941-1945 рр. Курган Безсмертя

Пам'ятник 2887 жителів села, страченим німецько-фашистськими загарбниками у 1943 р.

Обеліск на місці загибелі у повітряному бою над селом І.М. Полякова – льотчика-винишувача, Героя Радянського Союзу, який таранив ворожий літак у 1943 р.

ПАМ'ЯТНИКИ ВИДАТНИМ ЛЮДЯМ

Цифрами на карті позначено пам'ятники Героям Радянського Союзу:

- 1 національному герою Чехословаччини Я. Налепці, який загинув 1943 р. в боях за Овруч
- 2 О.М. Сабурову

МУЗЕЇ

Масштаб 1 : 1 350 000

в 1 см 13,5 км

13,5 0 13,5 27 км

© МАПА

Радомишль. Історико-культурний комплекс

Бердичів. Монастир кармелітів босих

Овруч.

Преображенський собор

Словечне. Музей партизанської слави Полісся. Меморіал

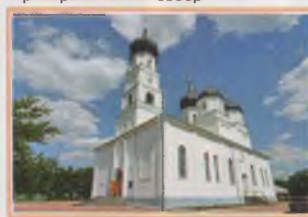
Коростень. Могила князя Ігоря

с. Тригір'я. Троїцький монастир

Новоград-Волинський. Дзвін

с. Турчинівка. Палац Терещенка

с. Романівка. Музей-садиба М.Т. Рильського

Пам'ятник князю Малу

- Ірослав Домбровський (1836–1871), військовий діяч Паризької комуні
- Б.М. Колубський (1866–1953), громадський і політичний діяч
- О.В. Кловоский (1846–1917), метеоролог
- Л.Я. Штеренберг (1861–1927), етнограф
- Р.М. Оржецький (1863–1923), економіст-статистик
- К.А. Пурієвич (1866–1916), біолог
- В.М. Арциховський (1876–1931), ботанік, фізіолог
- М.І. Усанович (1894–1981), хімік
- А.Ф. Капустинський (1906–1981), актор
- С.П. Корольов (1907–1966), засновник практичної космонавтики
- Б.М. Векслер (1907–1966), фізик-ядерник
- В.В. Фролькіс (1924–1999), геронтолог

- В.Г. Короленко (1853–1921), російський письменник
- О.І. Свєрський (1865–1942), російський письменник
- Л.В. Нікулін (1891–1967), російський письменник
- О.В. Кловоский (1907–1944), поет, громадський діяч
- Олеш Заремський (1854–1885), польський та український композитор, піаніст
- С.В. Заремба (1861–1913), композитор, віолончеліст, диригент
- Б.М. Лятошинський (1895–1968), композитор, диригент
- С.Т. Ріхтер (1915–1997), піаніст
- А.Є. Білоград (1875–1933)

ЖИТОМИР

В.Г. Короленко

О.В. Кловоский

Джозеф Конрад

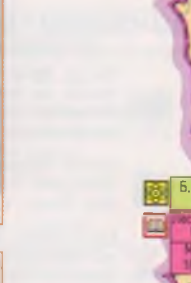
Леся Українка

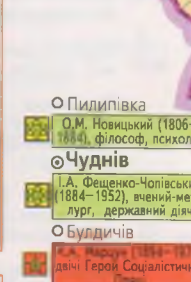
В.І. Векслер

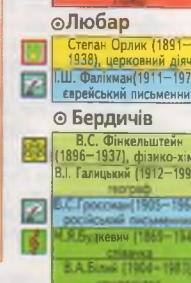
Олег Ольжич

С.П. Корольов

Г.І. Левченко

А.Ф. Капустинський

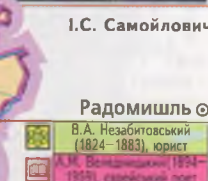
І.І. Огієнко

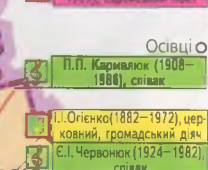
І.О. Виговський

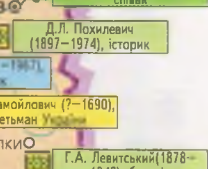
І.С. Самойлович

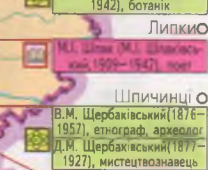
В.А. Незабитовський

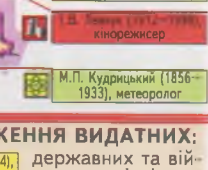
П.П. Каравайєв

Д.Л. Похляєв

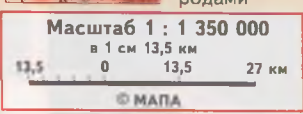

Г.А. Левитський

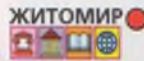
М.П. Кудряцький

- ### МІСЦЯ НАРОДЖЕННЯ ВИДАТНИХ:
- І.О. Виговський (7–1664), державних та військових діячів
  - Г.А. Левитський (1878–1942), ботанік
  - В.С. Кривий (1911–1967), письменників, літературознавців
  - Леся Українка (Л.Я. Штеренберг) (1866–1923), поетів
  - Є.І. Червоний (1924–1982), композиторів, музикантів
  - В.В. Левчук (1912–1988), кінорежисера
  - П.М. Ковжун (1896–1939), художників
  - В.В. Пінчук (1908–1987), скульптора
  - А.В. Добровольський (1910–1988), архітекторів
  - С.А. Козак (1902–1953), осіб, відзначених урядовими нагородами

Олевськ.
Миколаївська церква

с. Дениші.
Руїни замка Терещенка

смт Озерне. Пам'ятник авіаторам

Коростишів. Скульптура

с. Ходорків.
Пам'ятник
І. С. Самойловичу

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

На батьківщину Григорія Вакуленчука
Житомир—Дениші—Висока Піч—Чуднів—Карпівці—Великі Коростишівці

Скарби землі поліської
Житомир—Головине—Черняхів—Нова Борова—Іршанськ—Кропивня—Рижани—Володарськ—Волинський—Ксаверівка—Вільськ—Житомир

Письменники на Житомирщині
Житомир—Кодня—Реш—Бердичів—Терехове—Вчорайше—Верхівня—Паволоч—Романівка—Криве—Липки—Королівка—Ходорків—Житомир

В гості до Лесі Українки
Житомир—Бондарці—Богданівка—Березівка—Новоград-Волинський—Житомир

Дорогами подвигу народних месників
Житомир—Гадзінка—Студениця—Старосільці—Садове—Кам'яний Брід—Чайківка—Науменка—Потіївка—Малин—Радомишль—Райка—Негребівка—Городське—Козівка—Коростишів—Левків—Житомир

Берегами мальовничої Случі
Любар—Нова Чорторя—Колодяжне—Миропіль—Камінь—Першотравенський—Баранівка—Новоград-Волинський—Чижівка—Городниця

- Об'єкти історичного краєзнавства
- Краєзнавчі музеї
- Об'єкти літературного краєзнавства
- Об'єкти географічного краєзнавства
- Ліс
- Територія, закрита для дитячих туристичних маршрутів

Бердичів.
Меморіальна дошка
Оноре де Бальзаку

Масштаб 1 : 1 500 000
в 1 см 15 км

Бердичів. Костьол Св. Варвари

Бердичів. Успенська церква
іцхака Бердичевського

Житомир. Меморіальний музей С.П. Корольова.
Меморіальна дошка С.П. Корольову

с. Терехове. Садиба, де народився письменник Джозеф Конрад

Володарськ-Волинський. Музей коштовного та декоративного каміння

Житомир. Музей космонавтики. Експонати музею

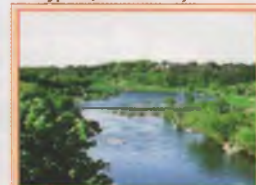
Новоград-Волинський. Парк

Новоград-Волинський. Будинок-музей родини Косачів

с. Курчиця. Річка Случ

Нова Чорторя. Паровий млин

с. Верхівня. Палац Ганських

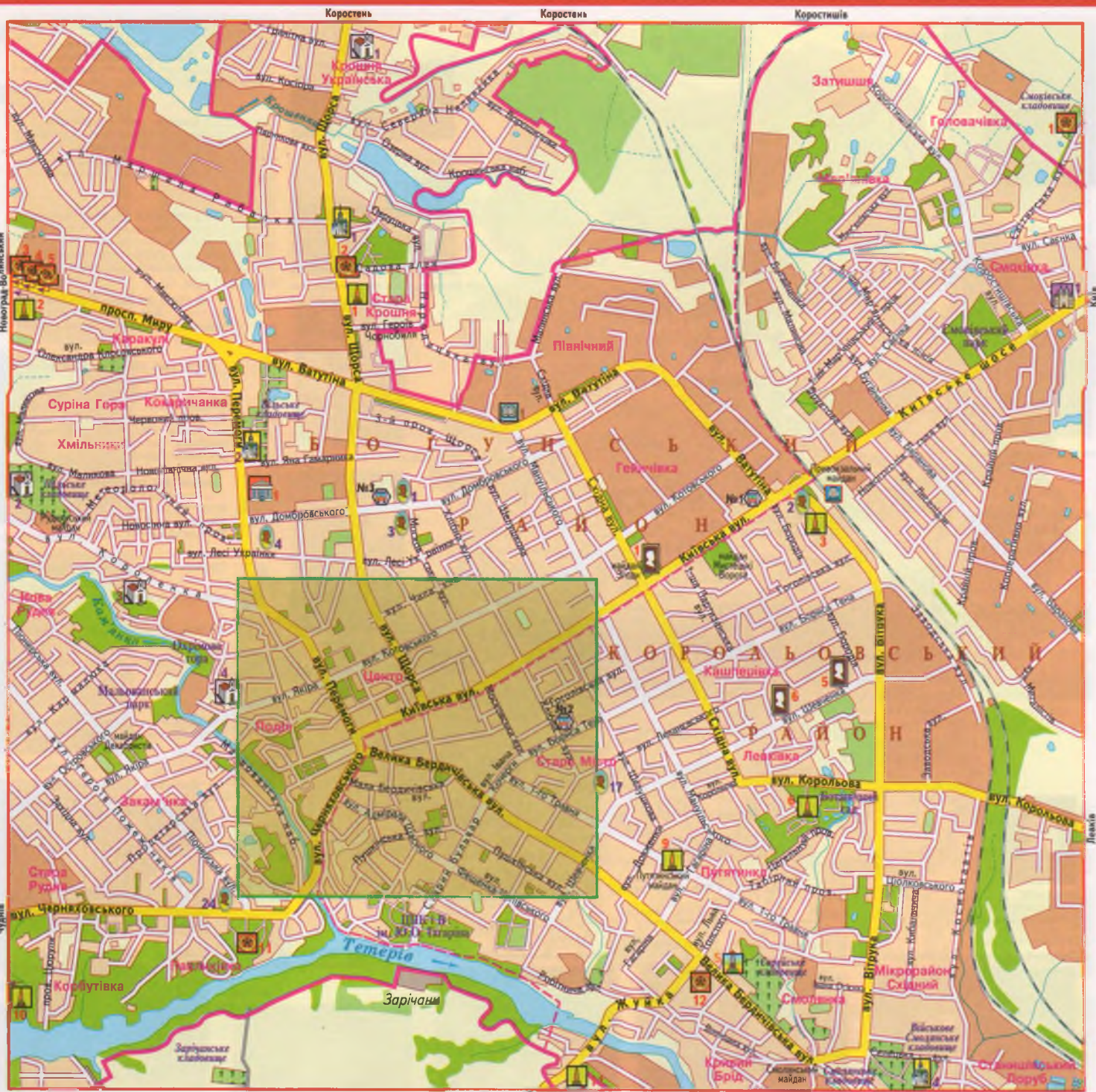

Житомир. Пам'ятник О.С. Пушкіну

Житомир. Краєзнавчий музей

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

- Квартали житлові - Квартали промислові - Незабудовані території - Села за межами міста - Ліси, парки - Сади - Кладовища - Стадіони - Річки, озера, ставки, канали - Напрямки течії річок	Межі - міста - районів Назви районів міста - когунітських адміністративних - Смоківка історичних ТРАНСПОРТ - Залізниці - Автошляхи - Залізничний вокзал — Привокзальний майдан, 2 - Автостанції Прізви - головні - інші
- №1 — Київська вул., 93
 №2 — Хлібна вул., 14
 №3 — вул. Домбровського, 27

Пам'ятний знак 1100-річчю Житомира

Пам'ятник С. П. Корольову

Кафедральний костіол Св. Софії

Панорама міста

Будинок міськради

Агроєкологічний університет

ПАМ'ЯТНИКИ ТА ПАМ'ЯТНІ ЗНАКИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ПОДІЯМИ ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ 1941–1945 рр.

- 1 Братська могила радянських воїнів — *Смоківське кладовище*
- 2 Пам'ятник студентам і викладачам Житомирського сільськогосподарського технікуму, які загинули в роки Великої Вітчизняної війни — *Вул. Щорса*
- 3 Пам'ятний знак на місці масового знищення фашистами мирних жителів — *просп. Миру, 46*
- 4 Пам'ятник жертвам фашизму на місці табору для радянських військовополонених — *просп. Миру*
- 5 Пам'ятний знак молодоговардійцю І. Туркеничу — *просп. Миру, 24*
- 6 Пам'ятна дошка на честь курсантів і викладачів Житомирського зенітного училища, що загинули у Сталінградській битві — *майдан Перемоги, 10*
- 7 Пам'ятник визволителям Житомира — *майдан Перемоги*
- 8 Пам'ятний знак студентам і викладачам Житомирського педагогічного інституту, які загинули в роки Великої Вітчизняної війни — *Велика Бердичівська вул., 40*
- 9 Пам'ятний знак студентам і викладачам Житомирського сільськогосподарського інституту, які загинули в роки Великої Вітчизняної війни — *Старий бульвар, 7*
- 10 Пам'ятний знак льотчикам 2-ї повітряної армії, що визволяли місто — *Мальованська наб., 98а*
- 11 Монумент Вічній Славі на честь воїнів-визволителів — *Вул. Черняхівського, 51*
- 12 Пам'ятний знак загиблим лікарям і медпрацівникам лікарні №1 — *Вел. Бердичівська вул., 72*

ПАМ'ЯТНИКИ ТА МЕМОРІАЛЬНІ ДОШКИ ВИДАТНИМ ЛЮДЯМ

ПАМ'ЯТНИКИ

- 1 Ярославу Домбровському — *майдан Згоди*
- 2 Володимир Короленку — *майдан Короленка*
- 3 Григорію Шелухову — *Київська вул., 59*
- 4 Олександр Пархоменку — *Вул. Перемоги, 33*
- 5 Олексію Бородію — *Вул. Бородія, 64*
- 6 Борису Тену — *Вул. Шевченка, 99*
- 7 Миколі Сциборському — *Вул. Перемоги, 12*
- 8 Борису Лятошинському — *Вул. Б. Лятошинського, 7*
- 9 Володимирі Леніну — *Соборний майдан*
- 10 Карлу Марксу — *Вел. Бердичівська вул., 3*
- 11 Сергію Корольову — *майдан Корольова*
- 12 Сергію Корольову — *Дмитрівська вул., 2*
- 13 Олександр Пушкіну — *Старий бульвар*
- 14 Віктору Косенку — *Пушкінська вул., 28*
- 15 Івану Франку — *Вел. Бердичівська вул., 40*
- 16 Тарасу Шевченку — *Вел. Бердичівська вул., 57*

МЕМОРІАЛЬНІ ДОШКИ

- 1 Миколі Островському — *Московська вул., 69*
- 2 Олександр Шумському — *Привокзальний майдан, 2*
- 3 Хаїму Бялику — *Московська вул., 61*
- 4 Лесі Українці — *Вул. Лесі Українки, 15*
- 5 Володимир Короленку — *майдан Короленка, 1*
- 6 Олесь Ольжичу — *Подільська вул., 11*
- 7 Михайлу Коцюбинському — *Київська вул., 16*
- 8 Івану Кочерзі — *Михайлівська вул., 8*
- 9 Віктору Кременицькому — *Театральна вул., 9/5*
- 10 Олександр Куприну — *Хлібна вул., 15*
- 11 Василю Земляку — *Вул. Бориса Лятошинського, 16*
- 12 Михайлу Усановичу — *Михайлівська вул., 5*
- 13 Михайлу Скорумському — *Михайлівська вул., 2*
- 14 Сергію Корольову — *Дмитрівська вул., 5*
- 15 Тарасу Шевченку — *майдан Корольова, 9*
- 16 Олександр Довженку — *Вул. 1 Травня, 51*
- 17 Віктору Косенку — *Дмитрівська вул., 6*
- 18 Юзефу Крашевському — *Любарська вул., 3*
- 19 Григорію Мачету — *Лермонтовська вул., 4*
- 20 Георгію Готовицю — *Старий бульвар, 12*
- 21 Володимир Короленку — *Вел. Бердичівська вул., 42*
- 22 В'ячеславу Чорноволу — *Вул. Чорновола, 1*
- 23 Олександр Гербавському — *Вул. Червоного Хреста, 5*
- 24 Олександр Якубію — *Вул. Черняхівського, 48*

ЛІТЕРАТУРНИМ ПЕРСОНАЖАМ

- 1 „Антилопа Гну” — *Вул. Ватутіна*
- 2 „Ларіоцику”, герою роману М.Булгакова „Біла гвардія” — *Київська вул.*

МУЗЕЇ

- 1 Літературно-меморіальний В.Г. Короленка — *майдан Короленка, 1*
- 2 Обласний літературний — *Київська вул., 45*
- 3 Обласний краєзнавчий — *Замковий майдан, 1*
- 4 Природи — *Кафедральна вул., 14*
- 5 Космонавтики ім. С.П. Корольова — *Дмитрівська вул., 5*
- 6 Художній — *Кафедральна вул., 3*
- 7 Історії пожежної охорони — *Вул. 1 Травня, 33*

ТЕАТРИ, ФІЛАРМОНІЯ

- 1 Музично-драматичний — *Соборний майдан, 6*
- 2 Ляльковий — *Михайлівська вул., 7*
- 3 Філармонія — *Пушкінська вул., 26*

ПАМ'ЯТКИ АРХІТЕКТУРИ

Культові споруди

- 1 Свято-Преображенський кафедральний собор, 1866–1874 рр. — *майдан Перемоги, 12/14*
- 2 Михайлівська церква, 1856 р. — *Київська вул.*
- 3 Кафедральний костіол Святої Софії, 1737–1751 рр. — *Замковий майдан, 2*
- 4 Семінарський костіол Іоанна із Дуклі, 1838 р. — *Київська вул., 4*
- 5 Христо-Воздвиженська церква, XIX ст. — *Кафедральна вул., 14*
- 6 Келії єзуїтського монастиря, 1724 р. — *Вул. Черняхівського, 12*

Світські споруди

- 1 Комплекс споруд поштової станції, серед. XIX ст. — *Вул. Перемоги, 72*
- 2 Магістрат, 1789 р. — *Кафедральна вул., 3*

КУЛЬТОВІ СПОРУДИ

Православні

- 1 Покровський храм — *Вул. Щорса, 98*
- 2 Свято-Іаковський храм — *Вул. Перемоги, 74*
- 3 Свято-Успенський храм — *Подільська вул., 19*
- 4 Свято-Миколаївський храм — *Селецька вул., 16*

Католицькі

- 1 Костіол — *Вул. Щорса, 154*
- 2 Костіол — *Вул. Короленка (Польське кладовище)*
- 3 Жіночий монастир Святого Бенедикта — *Вул. Короленка, 416*
- 4 Капела Святого Миколи — *Вул. Якіра, 2*
- 5 Костіол Єзуїтського монастиря — *Вул. Черняхівського, 14*

Протестантські

- 1 Церква адвентистів 7-го дня — *Київське шосе, 47*
- 2 Лютеранська кірха — *Вул. Коцюбинського, 5*

Іудейські

- Іудейська релігійна громада — *Мала Бердичівська вул., 7*

ПАМ'ЯТНИКИ, ПАМ'ЯТНІ ДОШКИ ТА ЗНАКИ

Історичних подій

- 1 Жертвам Чорнобиля — *Вул. Щорса*
- 2 Жертвам голодомору — *Богунський лісопарк*
- 3 Пам'ятна дошка на честь 100-річчя з часу відкриття залізничної станції „Житомир” — *Привокзальний майдан, 2*
- 4 На честь 1000-річчя хрещення Русі — *майдан Перемоги*
- 5 Пам'ятний знак на честь 1100-річчя з часу заснування Житомира — *Кафедральна вул., 3*
- 6 Пам'ятний знак на честь 50-річчя заснування Ботанічного саду — *Вул. Корольова, 36*
- 7 Пам'ятна дошка на честь 100-річчя Товариства дослідників Волині — *Пушкінська вул., 32*
- 8 Загиблим в Афганістані — *Пушкінська вул.*
- 9 Жертвам голодомору 1932–1933 рр. — *Путятинський майдан*
- 10 Пам'ятник легендарному засновнику міста дружиннику Житомиру — *Гідропарк*
- 11 Захисникам Вітчизни — *Вул. Жуйка*

ІСТОРИКО-РЕВОЛЮЦІЙНІ

- 1 Пам'ятна дошка на будинку, де 1917 р. була організаційно оформлена Житомирська більшовицька організація — *Любарська вул., 3*
- 2 Пам'ятна плита на місці поховання В. Н. Боженка — *Старий бульвар*
- 3 Меморіальна дошка на честь Центральної Ради на чолі з М. Грушевським — *Вел. Бердичівська вул., 32*
- 4 Пам'ятна дошка на будинку, де 1918–1919 рр. працювала Рада робітничих, солдатських та селянських депутатів — *Вел. Бердичівська вул., 32*
- 5 Пам'ятний знак жертвам більшовицьких репресій — *Вел. Бердичівська вул., 107*

Старовинна водонапірна башта

Музей природи у приміщенні Христо-Воздвиженської церкви

Семінарський костіол Іоанна із Дуклі

Пам'ятник Т. Г. Шевченку

2 ЖИТОМИРСЬКА ОБЛАСТЬ НА КАРТІ УКРАЇНИ 1 : 6 000 000

3 ОРГАНИ ДЕРЖАВНОЇ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ І МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

4 АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ УСТРІЙ 1 : 1 350 000

5 ФІЗИЧНА КАРТА 1 : 1 350 000

6 ОСНОВНІ ФОРМИ ЗЕМНОЇ ПОВЕРХНІ

7 КЛІМАТ
Середня місячна температура повітря 1 : 1 350 000
1 : 5 000 000

8 ҐРУНТИ 1 : 1 350 000

9 РОСЛИННИЙ СВІТ 1 : 1 350 000

10 ТВАРИННИЙ СВІТ 1 : 1 350 000

11 ЧЕРВОНА КНИГА УКРАЇНИ. ЛІКАРСЬКІ РОСЛИНИ

12 ОХОРОНА ПРИРОДИ
Екологічна ситуація 1 : 2 000 000
1 : 2 000 000

13 НАСЛІДКИ АВАРІЇ НА ЧОРНОБИЛЬСЬКІЙ АТОМНІЙ
СТАНЦІЇ
Зонування забрудненості лісів 1 : 1 500 000
Територія зони відчуження 1 : 800 000

14 НАСЕЛЕННЯ 1 : 1 350 000

15 ІСТОРИКО-ЕТНОГЕОГРАФІЧНІ КАРТИ
Українські етнічні землі 1 : 8 000 000
Національний склад населення 1 : 2 000 000

16 ДУХОВНА КУЛЬТУРА
Релігійна мережа 1 : 2 000 000
Народні художні промисли 1 : 1 500 000

17 ПРОМИСЛОВІСТЬ 1 : 1 350 000

18 АГРОПРОМИСЛОВИЙ КОМПЛЕКС 1 : 1 350 000

19 ПАМ'ЯТКИ ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ 1 : 1 350 000

20 ВИДАТНІ ЗЕМЛЯКИ 1 : 1 350 000

21 ТУРИСТСЬКО-КРАЄЗНАВЧІ МАРШРУТИ 1 : 1 500 000

22–23 ЖИТОМИР – ГОЛОВНЕ МІСТО ОБЛАСТІ

**РЕКОМЕНДОВАНО МІНІСТЕРСТВОМ ОСВІТИ І НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ**

(протокол № 9 від 30 травня 2005 р.),

Відповідальний редактор атласу

М. Ю. КОСТРИЦЯ, доктор географічних наук

Головний редактор атласу

Т. В. ПОГУРЕЛЬСЬКА

Редакційна колегія

Р. Ю. КОНДРАТЮК	П. С. СКАВРОНСЬКИЙ
Ю. І. ЛОЗА	П. Н. ТАРГОНСЬКИЙ
О. О. ОРЛОВ	С. М. ТИМОФІЄВ
П. П. РУДНИЦЬКИЙ	Б. С. ТИСЛЕНКО
С. П. СІРЕНЬКИЙ	С. О. ШКІЛЬНИЙ

Коректор — В. А. Бахтіярова

Комп'ютерне опрацювання мап — О. В. Герасименко, Т. Ф. Волкова, М. І. Овсенко, Т. В. Погурельська

Оформлення обкладинки — С. М. Сухенко, С. О. Шкільний

Фото: Ю. М. Бусленко, С. А. Глабчук, Б. С. Коробейніков, Ю. Ю. Костриця, Г. П. Мокрицький,
А. С. Погурельський, В. І. Смородський

Спеціальний зміст карти „Екологічна ситуація” (с. 12) розробив В. А. Барановський, доктор географічних наук; „ Народні художні промисли” (с. 16) — Л. Г. Гарбузова

В атласі (с. 15—16, 22) використано поштові листівки початку ХХ ст. з приватного зібрання М. Ю. Костриці

ТОВ „ Видавництво „Мапа” щиро вдячне видавництву „Волинь” (м. Житомир) за допомогу у створенні атласу

Атлас укладено та підготовлено до друку ТОВ „Видавництво „Мапа”, 1999, 2001, 2003, 2005, 2012 р. Свідоцтво ДК № 353 від 06. 03. 2001 р.

Підписано до друку 22.08.2012 р.

Формат паперу 60х90/8

Папір крейдяний

Друк офсетний

Друк. арк. 2,5 + обкладинка

Умовн. друк. арк. 2,5 + обкладинка

ТОВ „ Видавництво „Мапа”

02660, Київ-94, вул. Попудренка, 54. Тел./факс (044) 552-11-33; E-mail: mapa@ukrmap.com.ua

Віддруковано:

Друкарня «Юнівест Принт», 01054, м. Київ, вул. Дмитрівська, 44-б, тел./факс (044) 494-09-03

Г35 Житомирська область: Географічний атлас: Моя мала Батьківщина: Вид. 5-е, виправлене, доповнене
Відповідальний редактор М. Ю. Костриця — К.: ТОВ „Видавництво „Мапа”, 2012. — 24 стор.

ISBN 978-966-8804-45-8

ББК 26.17 (4 Укр—4 Жит) я72

© **Костриця М. Ю.** (розробка наукової концепції атласу, наукове редагування), **1999, 2001, 2003, 2005, 2012**

© **Погурельська Т. В.** (розробка наукової концепції атласу, розробка і редагування карт), **1999-2012**

© **ТОВ „ Видавництво „Мапа”** — (укладання, підготовка до друку), **1999, 2001, 2003, 2005, 2012**

ОБОЛОНЬ

*Висловлюємо щиру подяку
АТ «Оболонь»
і особисто його президентові,
депутатові Верховної Ради України
п. Олександрові Слободяну
за підтримку цього видання*

ISBN 978-966-8804-45-8

9 789668 804458